

2017 IN CIJFERS

6063 land- en tuinbouwers begeleid
50 bedrijven geadviseerd over bedrijfsopvolging
120 vormingssessies
918 individuele adviezen
105 bioswitch adviezen
3 webinars met **182** volgers
Studiedagen met **600** boeren
1142 volgers op twitter
Vloggen over lean met **2730** volgers
1390 inwoners betrokken in
11 vaste thema's
2 nieuwe plattelands projecten

340 adviezen over nieuwe energietools

Innovatiesteunpunt

Diestsevest 40, 3000 Leuven
T: 016 28 61 02 | info@innovatiesteunpunt.be
www.innovatiesteunpunt.be | @innosteunpunt

Het Innovatiesteunpunt is een initiatief van Boerenbond en Landelijke Gilden in partnerschap met Cera en KBC.

DEMODAG MICRO-WKK

Ruim 50 geïnteresseerde land- en tuinbouwers ontdekken de werking van een micro-WKK in de praktijk. De interesse voor deze technologie is groot, hoewel ze niet voor elk bedrijf even interessant is.

INSPIRATIEESSIE MESTVERWERKING

Meer dan 90 deelnemers zijn te gast bij LV Linsen-Beckers. Ze leren onder andere over de wetgeving, praktische en organisatorische aanpak, mestwaarde-ning en mestscheiding.

SEMINARIE 'KANSEN VOOR BIOLOGISCH PITFRUIT VOOR DE INDUSTRIE'

De voornaamste resultaten uit de brochure 'Kansen voor de teelt van bio pitfruit voor de industrie' worden voorgesteld aan een publiek van fruittelers, verwerkers en erfbetreders. De brochure gaat dieper in op het tekort aan biologisch pitfruit voor de verwerkende industrie en de gebrekkige kennis over de teelt en rendabiliteit ervan. Het seminarie resulteert in de aanleg van enkele plantages en samenwerkingen tussen telers en verwerkers.

EUROPESE AMBTENAREN ONTDEKKEN INNOVATIE

Het opzet van de Away Day van het directoraat-generaal voor Landbouw en Plattelandsontwikkeling is om zijn ambtenaren met beide voeten midden in de agrarische innovatie te laten staan. Zo'n 70 geïnteresseerden bezoeken drie innovatieve land- en tuinbouwbedrijven. Consultants van het Innovatiesteunpunt lichten toe op welke ondersteuning deze boeren en tuinders kunnen rekenen.

ACHTER DE SCHERMEN BIJ GREENYARD PREPARED

25 land- en tuinbouwers krijgen de kans om achter de schermen te ontdekken hoe Greenyard Prepared omgaat met Lean, en meer bepaald de 5S-techniek. Ze leren er om jezelf als ondernemer de vraag te stellen of je bereid bent morgen anders te gaan werken en anders te gaan denken. Als je hiervoor geen tijd maakt, zal er niets veranderen.

OPENING WANDELROUTE ACHEL

De eerste afgewerkte wandelroute onder het project 'Ontdek Het Dorp' wordt ingewandeld. De alternatieve dorpswandelingen verbinden niet alleen leuke plekken, maar ook verhalen, dialecten en gebeurtenissen in een unieke kennismaking met het dorp.

STUDIEDAG INSPIRERENDE STALPRAKTIJKEN UIT EUROPA

De succesvolle praktijkvoorbeelden uit de varkenssector die het project EU PiG in heel Europa verzamelde, worden voorgesteld aan de aanwezige varkenshouders. Er is extra aandacht voor Belgische bedrijven die goed bezig zijn op vlak van stalinrichting en varkenshouderij.

FOOD HEROES

Het Europese project Food Heroes wordt officieel op gang getrap met een bezoek aan de Food Pilot, enkele pitches van inspirerende ideeën om voedselverliezen terug te dringen en een werksessie over vermarkting.

INSPIRERENDE UITSTAP NAAR ROTTERDAM

Voor het project 'Vergroen je voortuin' trekken we met een groep beleidsmakers en geëngageerde dorpsbewoners naar Rotterdam. Daar bezoeken we diverse initiatieven rond samen tuinieren.

WEBINAR FINANCIËEL INZICHT

Samen met Bart Verstrynghe van KBC en Martijn Van Duren van ZLTO geeft innovatieconsulent Ellen Vos een webinar over financieel inzicht. Geïnteresseerde boeren en tuinders kunnen deze online vorming bijwonen van op een locatie naar keuze. Hun vragen worden live beantwoord door de experts.

VLIF ZOEKT INNOVATIE! ZOEK JE MEE?

Het Innovatiesteunpunt organiseert twee informatieavonden over de oproep VLIF Innovatie. Land- en tuinbouwers die er een jaar eerder in slaagden hun project te laten goedkeuren, komen hun ervaringen delen. Zo krijgen de aanwezigen een duidelijk beeld van wat allemaal mogelijk is. In totaal begeleidt het Innovatiesteunpunt 9 ingediende VLIF-dossiers.

JE ENERGIE SLIM AANSTUREN IN EEN VERANDERENDE MARKT

Hoe bereid je je bedrijf voor op nieuwe tariefstructuren en de uitrol van de digitale meters? Is batterijopslag iets voor jouw bedrijf? Wat kan je leren van praktijkvoorbeelden? Op die vraag krijgen goed 130 deelnemers een antwoord tijdens de studiedag in het Limburgse Waterschei. De organisatie kadert in het SAVE-project.

BEDRIJFSOPVOLGING: DROOM OF NACHTMERRIE?

Bij de overdracht van het familiebedrijf duiken heel wat vragen en onzekerheden op. Meer dan honderdvijftig land- en tuinbouwers, overnemers en overlaters, broers, zussen en partners wonen deze interactieve vorming bij. Ze denken na over vragen als: wat komt er op ons af, waar moeten we rekening mee houden, welke stappen moeten we nog nemen. ...?

INFOAVOND ONDERNEMERSCHAP

'Uitzicht door Inzicht - Kompas voor sleutelmomenten' is de naam van een nieuwe brochure die land- en tuinbouwers helpt bij belangrijke keuzemomenten in hun professionele loopbaan. Een kleine 200 geïnteresseerden wonen de lancering van de brochure bij, tijdens twee boeiende infoavonden ondernemerschap met triatleet Marc Herremans als gastspreker.

FLEXIBILITEIT EN BATTERIJOPSLAG OP LANDBOUWBEDRIJVEN

145 land- en tuinbouwers brengen in het kader van het SAVE-project een bezoek aan de batterij op de demosite van Inagro. Tijdens de studienamiddag komen ze meer te weten over de technische en juridische vereisten van het plaatsen van een batterij op het bedrijf. Door middel van enkele praktijkvoorbeelden worden opportuniteiten en drempels van batterijopslag in kaart gebracht.

Jaarverslag 2017

Innovatiesteunpunt
voor landbouw en platteland

HET INNOVATIESTEUNPUNT IS EEN INITIATIEF VAN BOERENBOND EN LANDELIJKE GILDEN IN PARTNERSCHAP MET CERA EN KBC

Passie voor innovatie... voor landbouw en platteland

Het Innovatiesteunpunt van Boerenbond & Landelijke Gilden is en blijft dé partner van landbouwers die willen inzetten op innovatie, nieuwe kansen willen grijpen of op zoek zijn naar alternatieven om de vele uitdagingen het hoofd te bieden. Onze innovatieconsulenten gaan dagelijks op pad om met volle goesting deze uitdagingen aan te pakken. Ook in 2017 hebben we deze passie voor innovatie kunnen uitdragen. Niet enkel via de talrijke innovatieadviezen, maar ook door de vele nieuwe thema's die we dit jaar op de kaart gezet hebben.

In 2017 registreerden we een duizendtal innovatieadviezen. Deze adviezen waren soms het antwoord op een korte vraag, en soms een totale begeleiding van start tot eind bij een nieuw product, afzetkanaal of technologische ontwikkeling. In 2017 werkten we bijvoorbeeld goed samen met het departement Landbouw & Visserij om de VLIF-project-subsidies voor innovatie voldoende bekend te maken. Samen met onze landbouwers dienden we een tiental projecten in. Zij kunnen de volgende jaren rekenen op bijkomende steun vanuit VLIF om hun passie voor innovatie te realiseren.

Onszelf vernieuwen en de sector vernieuwen, daar staan we voor. Dit deden we onder andere door het organiseren van meer dan 120 vormingsmomenten, die zeer druk bijgewoond werden.

Ook gingen we aan de slag met Lean. Daarnaast kreeg het thema klimaat een prominente plaats bij het Innovatiesteunpunt. Daar zal je in 2018 nog meer over horen!

Nieuwe communicatietools werden verder uitgediept. Zo vonden er geregeld webinars plaats in samenwerking met FarmCafé, leerden we

boeren hun verhaal vertellen via de principes van storytelling en gingen we aan de slag in Europese projecten met 'virtual tours'.

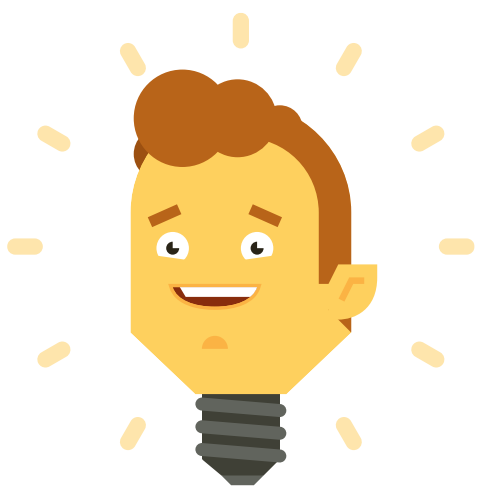
In 2017 zetten we sterk in op het begeleiden van bedrijven bij het nemen van beslissingen op sleutelmomenten, zoals een uitbreiding, inkrimping, strategieverandering,... Om deze begeleiding te ondersteunen, organiseerden we infomomenten rond deze thematieken en publiceerden we diverse brochures.

Het Innovatiesteunpunt werkt niet voor land- en tuinbouw alleen. We merken dat in dorpen op het platteland de vergrijzing sterk toeneemt. Vierkantshoefes staan leeg. Ouderen wonen in te grote huizen. Winkels verdwijnen. Er zijn dorpen waar geen café, slager of bakker meer zijn. Banken trekken weg. Ons team Platteland wil de dynamiek in deze dorpen terugbrengen.

Beste lezer, 2017 was een jaar vol innovaties, die bewijzen dat het Innovatiesteunpunt druk aan de innovatieweg timmert. En aangezien deze weg nooit helemaal af is, beloof ik je dat we dit - samen met Boerenbond & Landelijke Gilden en onze partners Cera en KBC - ook in 2018 verder zullen doen.

Ik wens je veel leesplezier bij het doornemen van ons jaarverslag!

Frans De Wachter | voorzitter van het Innovatiesteunpunt

DÉ INNOVATIES VAN 2017

2017 was een jaar van nieuwigheden. Op vlak van projecten, op vlak van thema's waar het Innovatiesteunpunt zijn tanden in gezet heeft, op vlak van vragen die we kregen vanuit de sector. We gaan niet pretenderen dat we volledig zijn, maar we zetten toch minstens de belangrijkste innovaties op een rijtje. Een overzicht.

Nieuwe energietools

Energie is nog altijd een hot topic en via het project Slim Aansturen Van Elektriciteit (SAVE) konden de consulenten energie van het Innovatiesteunpunt ook in 2017 veel land- en tuinbouwers informeren. De focus lag daarbij vaak op nieuwe, minder gekende of moeilijker toepasbare technologieën zoals batterijopslag, middenspanningscabines voor het eigen bedrijf en kleine windmolens.

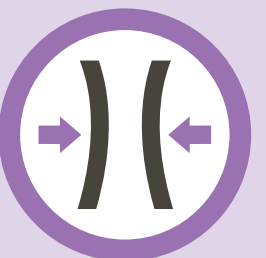
Nieuwe brochures

Het Kenniscentrum Bedrijfsopvolging kwam met de brochure 'Familiëgeluk vs. Bedrijfszekerheid? Beheer van familiaal patrimonium in land- en tuinbouw'. De brochure moet een antwoord bieden op één van de meest prangende vragen bij de agrarische bedrijfsopvolging: hoe vind je het ideale evenwicht tussen familiale tevredenheid, bedrijfszekerheid en fiscale optimalisatie? In het kader van het project Uitzicht Door Inzicht kwam een nieuwe brochure uit met als titel 'Kompas voor sleutelmomenten'. Die geeft land- en tuinbouwers die voor een sleutelmoment staan op hun bedrijf een duwtje in de rug.

Nieuwe thema's

Lean management, je werk op een efficiënte manier organiseren en ervoor zorgen dat je medewerkers enthousiast en gemotiveerd aan de slag gaan en blijven. Het is een thema dat in elke sector relevant is. Via een blog, vormingen en een webinar gaven we geïnteresseerden inspiratie en kennis mee over dit thema.

Ook samenwerking via coöperaties stond in 2017 hoog op de agenda. In nauwe samenwerking met Cera legden we de fundamenten voor de uitwerking van dit thema.

Nieuwe dorpen

Het Innovatiesteunpunt zette via zijn cel plattelandsontwikkeling zwaar in op dynamische dorpen. Diverse kleinere, lokale projecten hielpen om de dynamiek in kleine gemeenschappen te verbeteren: het authentieke, sociale dorpsgevoel ingebed in een hedendaagse context. Zo was er het project Dorpen In Het Kwadraat dat drie participatietrajecten opstartte in Haspengouw. Bewoners gingen zelf aan de slag in hun eigen dorp, op zoek naar uitdagingen, noden en kansen, die ze meteen omzetten in de praktijk. In Ontdek Het Dorp zetten 18 gemeenten in op een participatieve methodiek om mensen samen te brengen en te werken naar een tastbare realisatie, meestal een wandelroute. De gerealiseerde dorpsommetjes zijn daar met veel enthousiasme onthaald. Hetzelfde geldt voor de mooie voortuinen die in het kader van het project Vergroen Je Voortuin gerealiseerd werden door de bewoners van vier wijken in even veel dorpen. Het Innovatiesteunpunt zorgde in dit project voor adviesmomenten, organisatorische hulp en de input voor een boeiende en inspirerende uitstap op zoek naar goede voorbeelden in Nederland.

Nieuwe communicatie

Het Limburgse project LIONS (Limburgs agrarisch ondernemerschap stimuleren) reikte land- en tuinbouwers een nieuwe tool aan om hun verhaal van authenticiteit en echtheid te vertellen aan het grote publiek. Storytelling zal in de toekomst een belangrijke plaats innemen bij de communicatie over land- en tuinbouwproducten. De inspiratiesessie rond storytelling kaderde in een ruimer verhaal. Tegelijkertijd werd ook 'boer gaat vreemd' gelanceerd, waar land- en tuinbouwers gekoppeld worden aan een bedrijfsleider uit een compleet andere sector, zodat de twee van mekaar kunnen leren.

Nieuwe bedrijven

Een land- of tuinbouwbedrijf is geen statisch gegeven. Je wil jezelf toeleggen op een nieuwe teelt, je wil met een afdeling stoppen of je bedrijf overdragen, je wil meer of minder werken, andere dingen doen, nieuwe zaken ontdekken. Via het Kenniscentrum Bedrijfsopvolging mochten we in 2017 diverse familiale bedrijven begeleiden die aan de vooravond staan van een familiale overname, of er al mee bezig zijn. Het familiale verhaal is bij ons misschien wel meer dan bij andere sectoren van belang en het Kenniscentrum Bedrijfsopvolging zorgt ervoor dat ook het sociale, familiale aspect niet raakt ondergesneeuwd in de financiële en administratieve papierwinkel die bij zo'n overdracht komt kijken. Bio Zoekt boer informeerde bedrijven die de overstap willen maken van de gangbare naar de biologische landbouw. Dat zijn er elk jaar meer en meer. Ook in de melkveesector maakten in 2017 meer dan 10 bedrijven die overstap, en dat is opvallend want de voorgaande jaren was er in die sector geen enkele omschakeling.

Nieuwe netwerken

Het Innovatiesteunpunt kijkt buiten de grenzen van ons land. Via diverse Europese projecten hebben we de kans gekregen om inspiratie op te doen in het buitenland. Zo ging bijvoorbeeld het Horizon 2020 project EU PiG op zoek naar innoverende stalpraktijken uit de varkenshouderij. Die kennis werd gedeeld met Belgische varkenshouders op een studiedag. EuroDairy is ook zo'n Horizon 2020 project maar dan een dat zich richt op de melkveehouderij. Het Innovatiesteunpunt bestudeerde hierbij de socio-economische aspecten in deze tak van de landbouw. Wij gingen niet alleen buiten de landsgrenzen kijken, we haalden Europa ook naar onze land- en tuinbouwers, bijvoorbeeld door een 'away day' te organiseren voor Europese ambtenaren die werken rond de thema's landbouw en platteland. Zo konden wij hen een inkijk geven in hoe het er op het veld aan toe gaat.

Nieuwe afzetmarkten

Soms ontstaan volledig nieuwe afzetmarkten. Soms zijn ze er al, en moeten ze alleen nog worden aangeboden. Dat laatste is wat er gebeurt in onder andere het project Brussel Lust. Dat wil land- en tuinbouwers uit de Vlaamse rand rond Brussel stimuleren om het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te beleveren met de duurzame land- en tuinbouwproducten waarnaar in die regio zo veel vraag is. Ook het Europese project SKIN, uit het programma Horizon 2020, houdt zich bezig met afzetkanalen, maar dan specifiek gericht op de korte keten. En in het Europese programma Interreg is Food Heroes in 2017 in een hogere versnelling gegaan. Dit project gaat actief op zoek naar meerwaarde door rest- en nevenstromen van de landbouw- en voedingssector om te zetten in volwaardige, eetbare producten.

Nieuwe begeleiding

De manieren waarop het Innovatiesteunpunt land- en tuinbouwers begeleidt, groeien mee met de bedrijven. Zo zetten we in 2017 voor het eerst zeer sterk in op webinars. Vanuit het comfort van hun eigen huis - of voor de mobiele kijkers zelfs de stal of onderweg - konden geïnteresseerden live webinars volgen over Lean management, financieel inzicht en energiebeheer. Vragen werden live beantwoord en een verplaatsing was niet nodig. Op die manier spelen we in op de drukke agenda van de hedendaagse boer en tuinder. Het Innovatiesteunpunt wierp zich in 2017 ook op als begeleider van diverse Operationele Groepen voor Boerenbond. De consulenten Innovatiesteunpunt wendden hun ervaring en expertise aan om deze groepen tot een goed en resultaatgericht einde te brengen.